

SPIS TREŚCI

WSTĘP	11
Rozdział I. TEORETYCZNOPRAWNE ZAGADNIENIA STOSUNKÓW FINANSOWYCH POMIĘDZY PAŃSTWEM A SAMORZĄDEM TERYTORIALNYM	13
1. Publiczna gospodarka finansowa państwa i samorządu terytorialnego	13
2. Podział zadań, wydatków i dochodów pomiędzy państwo a samorząd terytorialny	15
3. Przesłanki wyznaczające zadania i wydatki państwa, gminy i innych wspólnot terytorialnych	17
4. Trzy sfery kompetencji państwa i samorządu terytorialnego w dziedzinie podatków	20
5. Pionowy i poziomy podział dochodów pomiędzy państwo i samorządy terytorialne	23
6. Podział źródeł podatkowych pomiędzy państwo, gminy i inne wspólnoty terytorialne	24
6.1. System konkurencji podatkowej	25
6.2. System rozgraniczenia źródeł podatkowych pomiędzy państwo, gminy i inne wspólnoty terytorialne	26
6.3. System dodatków do podatków	27
6.4. System udziałów podatkowych	28
6.5. Systemy mieszane	29
7. Dotacje, subwencje i składki jako źródła dochodów samorządu terytorialnego i innych wspólnot terytorialnych	30
7.1. Dotacje i subwencje	30
7.2. Składki	32
8. Zagadnienie decentralizacji administracji publicznej i finansów publicznych	33
Rozdział II. STRUKTURA SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO W POLSCE	36
1. Pozycja samorządu terytorialnego w Polsce	36
2. Samorząd gminny	39
3. Samorząd powiatowy	44
4. Samorząd województwa	48
Rozdział III. OGÓLNE ZAGADNIENIA PRAWNE SYSTEMU FINANSOWEGO SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO	54
1. Pojęcie i kształt systemu finansowego polskiego samorządu terytorialnego	54

2. Konstytucyjne zasady dotyczące źródeł dochodów samorządu terytorialnego	58
3. Europejska Karta Samorządu Terytorialnego i jej znaczenie prawne	62
4. Problematyka władztwa finansowego i samodzielności finansowej samorządu terytorialnego	65
5. Działalność gospodarcza samorządu terytorialnego i zagadnienie banków samorządowych	67
6. Polityka finansowa samorządu terytorialnego. Instrumenty wspierania rozwoju gospodarczego w samorządach	72

Rozdział IV. PRAWO PODATKOWE PAŃSTWA I SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO — ZAGADNIENIA OGÓLNE . . . . .

1. Dochody publiczne	75
2. Pojęcie, elementy konstrukcji i funkcje podatku	77
3. Klasyfikacje podatkowe	81
4. Obowiązek podatkowy i zobowiązanie podatkowe. Podatnik, płatnik, inkasent	84
5. Powstawanie i wygasanie zobowiązań podatkowych	85
6. Odpowiedzialność majątkowa za zobowiązania podatkowe	88
7. Rządowe i samorządowe organy podatkowe. Postępowanie podatkowe. Ewidencja podatników	89
8. Egzekucja należności podatkowych i innych należności publicznoprawnych	92
9. Kontrola skarbowa i kontrola podatkowa	93
10. Kodeks karny skarbowy. Przestępstwa i wykroczenia skarbowe	94
11. Rodzaje kompetencji podatkowych jednostek samorządu terytorialnego	96

Rozdział V. PODATKI I OPŁATY JAKO ŹRÓDŁA DOCHODÓW SAMORZĄDU GMINNEGO . . . . .

1. Podatek od nieruchomości	100
2. Podatek rolny	102
3. Podatek leśny	105
4. Podatek od środków transportowych	107
5. Podatek od posiadania psów	108
6. Opłata targowa	108
7. Opłata miejscowa i opłata uzdrowiskowa	109
8. Samoopodatkowanie mieszkańców	111
9. Karta podatkowa	113
10. Podatek od spadków i darowizn	114
11. Podatek od czynności cywilnoprawnych	116
12. Opłata skarbowa	117
13. Opłata administracyjna	118
14. Opłata eksploatacyjna	119
15. Opłata za korzystanie z zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych	121
16. Różne opłaty i kary	122
17. Niektóre zasady gromadzenia dochodów podatkowych	122

Rozdział VI. UDZIAŁY W PODATKACH JAKO ŹRÓDŁA DOCHODÓW SAMORZĄDÓW GMINNYCH . . . . .

1. Udział samorządu gminnego w podatku dochodowym od osób fizycznych	125
1.1. Ogólna charakterystyka podatku dochodowego od osób fizycznych	125
1.2. Konstrukcja udziału stosowana od 1991 do 1996 r.	128
1.3. Konstrukcja udziału obowiązująca obecnie	129
1.4. Niektóre problemy dotyczące przekazywania udziału	132

1.5. Problem roszczenia prawnego o udział w podatku	133
2. Udział gmin w podatku dochodowym od osób prawnych	137
2.1. Ogólna charakterystyka podatku dochodowego od osób prawnych	137
2.2. Konstrukcja udziału stosowana do 1997 r.	138
2.3. Obecna konstrukcja udziału gmin w podatku dochodowym od osób prawnych	139
3. Udział gmin w opłacie eksploatacyjnej	141

**Rozdział VII. SUBWENCJA OGÓLNA JAKO ŹRÓDŁO DOCHODU
SAMORZĄDU GMINNEGO ORAZ WPLĄTY
SAMORZĄDÓW GMINNYCH NA RZECZ ZWIĘKSZENIA
SUBWENCJI OGÓLNEJ . . . . .**

1. Znaczenie subwencji i wpłat wyrównawczych	142
2. Subwencja ogólna — charakterystyka i rodzaje	143
3. Subwencja wyrównawcza	146
4. Subwencja uzupełniająca i subwencja równoważąca	150
5. Wpłaty gmin na rzecz zwiększenia subwencji ogólnej	153
6. Część oświatowa subwencji ogólnej (subwencja oświatowa)	155
7. Problem roszczenia prawnego o subwencję ogólną	157
8. Zmniejszenie i zwrot subwencji ogólnej	160

**Rozdział VIII. DOTACJE CELOWE JAKO ŹRÓDŁA DOCHODÓW
SAMORZĄDÓW GMINNYCH . . . . .**

1. Dotacje celowe na zadania zlecone z zakresu administracji rządowej	162
2. Dotacje celowe na dofinansowanie inwestycji gmin realizowanych jako zadania własne	165
3. Dotacje celowe na finansowanie lub dofinansowanie bieżących zadań własnych gmin	166
4. Dotacje celowe na finansowanie zadań gminy realizowanych na podstawie porozumień	168
5. Środki z Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa i z Funduszu Pracy	169

**Rozdział IX. DOCHODY Z MAJĄTKU I PRZEDSIĘBIORSTW
JEDNOSTEK SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO . . . . .**

1. Uwagi ogólne	171
2. Czynsze najmu i dzierżawy z tytułu najmu lub dzierżawy lokalu, budynku, gruntu będących własnością samorządu	172
3. Opłaty z tytułu oddania gruntu stanowiącego własność jednostki samorządu terytorialnego w użytkowanie wieczyste	173
4. Opłaty z tytułu oddania gruntu stanowiącego własność jednostki samorządu terytorialnego w trwały zarząd	173
5. Wpływy ze sprzedaży nieruchomości stanowiących własność jednostki samorządu terytorialnego	174
6. Opłaty adiacenckie	174
7. Opłaty za niezabudowanie bądź niezagospodarowanie nieruchomości gruntowych w określonym terminie	175
8. Udział samorządu powiatowego w dochodach majątkowych Skarbu Państwa	175
9. Zyski z zakładów i spółek	176
10. Inne dochody prywatnoprawne	176
11. Przychody z prywatyzacji przedsiębiorstw komunalnych	176

Rozdział X. ŹRÓDŁA DOCHODÓW SAMORZĄDU POWIATOWEGO I WPLATY WYRÓWNAWCZE POWIATÓW	178
1. Źródła dochodów powiatu w świetle ustawy o samorządzie powiatowym i ustawy o dochodach jednostek samorządu terytorialnego	178
2. Zagadnienie właściwego modelu źródeł dochodów samorządu powiatowego w Polsce	180
3. Udział powiatu w podatku dochodowym od osób fizycznych	184
4. Udział powiatu w podatku dochodowym od osób prawnych	185
5. Subwencja ogólna dla powiatu	187
6. Dotacje celowe jako źródła dochodów samorządu powiatowego	191
7. Wpłaty wyrównawcze powiatów	193
Rozdział XI. ŹRÓDŁA DOCHODÓW SAMORZĄDU WOJEWÓDZTWA. WOJEWÓDZKA WPLATA WYRÓWNAWCZA	196
1. Ogólna charakterystyka źródeł dochodów samorządu województwa	196
2. Udziały samorządu województwa w podatku dochodowym od osób fizycznych i w podatku dochodowym od osób prawnych	199
3. Subwencja ogólna	201
4. Dotacje celowe	206
5. Wojewódzka wpłata wyrównawcza	208
6. Środki z budżetu Unii Europejskiej i ustawa o Narodowym Planie Rozwoju	209
Rozdział XII. REGULACJE PRAWNE W ZAKRESIE DŁUGU PUBLICZNEGO I DEFICYTU BUDŻETOWEGO GMIN, POWIATÓW I WOJEWÓDZTW	215
1. Pojęcie i ogólna charakterystyka długu publicznego jednostek samorządu terytorialnego	215
2. Kwestia przeznaczenia środków z tytułu kredytów, pożyczek i obligacji samorządowych	220
3. Przychody i rozchody budżetowe	222
4. Źródła finansowania rozchodów budżetowych jednostki samorządu terytorialnego	225
5. Pożyczki i kredyty zaciągane przez jednostki samorządu terytorialnego	227
6. Finansowanie przejściowych potrzeb finansowych w trakcie roku budżetowego	229
7. Obligacje samorządowe	230
8. Poręczenia i gwarancje jednostek samorządu terytorialnego	234
9. Granice zadłużenia jednostki samorządu terytorialnego	235
10. Kompetencje w zakresie kształtowania długu publicznego jednostek samorządu terytorialnego	238
Rozdział XIII. WYDATKI JEDNOSTEK SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO — WYBRANE ZAGADNIENIA PRAWNE	240
1. Ogólna charakterystyka zadań i wydatków jednostek samorządu terytorialnego	240
2. Struktura wydatków jednostek samorządu terytorialnego	245
3. Prawo zamówień publicznych — ogólna charakterystyka	248
Rozdział XIV. PRAWO BUDŻETOWE JEDNOSTEK SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO — POJĘCIA, ZASADY, FORMY ORGANIZACYJNE	254
1. Źródła prawa budżetowego jednostek samorządu terytorialnego	254
2. Funkcje i charakter prawa budżetowego jednostek samorządu terytorialnego	256

3. Pojęcie budżetu jednostki samorządu terytorialnego i jego charakter prawny	257
4. Zasady budżetowe	262
5. Jednostki samorządowego sektora finansów publicznych — charakterystyka ogólna	265
6. Jednostki budżetowe	267
7. Zakłady budżetowe	268
8. Gospodarstwa pomocnicze	269
9. Dochody własne w jednostkach budżetowych	270
10. Fundusze celowe	271
11. Instytucje kultury, publiczne zakłady opieki zdrowotnej, państwowe szkoły wyższe	274
12. Pojęcie i znaczenie klasyfikacji budżetowej	275
13. Działy budżetowe i rozdziały budżetowe	277
14. Paragrafy dochodów, wydatków i środków. Paragrafy przychodów i rozchodów	278
15. Rachunkowość budżetowa jednostek samorządu terytorialnego	280

**Rozdział XV. PRAWO BUDŻETOWE JEDNOSTEK SAMORZĄDU
TERYTORIALNEGO — ZAGADNIENIA PROCEDURALNE 284**

1. Opracowanie projektu budżetu jednostki samorządu terytorialnego	284
2. Uchwalanie budżetu jednostki samorządu terytorialnego	287
3. Wykonywanie budżetu jednostki samorządu terytorialnego	289
4. Kontrola wykonania budżetu jednostki samorządu terytorialnego	297
4.1. Uwagi ogólne	297
4.2. Uprawnienia kontrolne organu stanowiącego, komisja rewizyjna, absolutorium z tytułu wykonania budżetu	298

**Rozdział XVI. ODPOWIEDZIALNOŚĆ ZA NARUSZENIE DYSCYPLINY
FINANSÓW PUBLICZNYCH 302**

1. Uwagi ogólne	302
2. Rodzaje naruszeń i kar	304
3. Organy i postępowanie	307

**Rozdział XVII. KONTROLA I NADZÓR NAD DZIAŁALNOŚCIĄ FINANSOWĄ
JEDNOSTEK SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO 311**

1. Pozycja, zadania i organy regionalnych izb obrachunkowych	311
2. Kontrola działalności finansowej jednostek samorządu terytorialnego przewidziana w ustawie o regionalnych izbach rozrachunkowych i innych ustawach	313
3. Uwagi ogólne w sprawie nadzoru nad jednostkami samorządu terytorialnego	318
4. Nadzór nad działalnością finansową jednostek samorządu terytorialnego sprawowany przez regionalną izbę obrachunkową	321
5. Skarga do sądu administracyjnego na rozstrzygnięcie nadzorcze oraz na uchwałę lub zarządzenie organu jednostki samorządu terytorialnego	324
6. Działalność opiniodawcza regionalnej izby obrachunkowej	326

BIBLIOGRAFIA 329

SKOROWIDZ RZECZOWY 335